

Jaarrekeningcontrole 2021 afstemming budget

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

13 oktober 2021

Provincie Utrecht
Aan de leden van Provinciale Staten

13 oktober 2021

Geachte leden van Provinciale Staten,

Hierbij ontvangt u onze uitwerking van de randvoorwaarden voor het uitvoeren van de jaarrekeningcontrole 2021. Op basis van het jaarrekeningproces 2020, de ontwikkelingen in de interne beheersing en de door de provincie ingezette verbeteracties hebben wij in dit voorstel een inschatting gemaakt van de in te zetten uren.

Na de in het jaarrekeningproces 2020 gerealiseerde verbeterstappen is het belangrijk om voor de jaarrekeningcontrole 2021 weer een doorontwikkeling te maken in de doorlooptijd en kwaliteit van oplevering. Wij streven daarbij samen naar een soepel en zo efficiënt mogelijk proces.

In de evaluatie van de jaarrekeningcontrole 2020 hebben wij gezamenlijk met de organisatie de verbeterstappen voor de jaarrekeningcontrole 2021 uitgewerkt. Dit hebben wij vertaald in een controleaanpak en belangrijke mijlpalen zijn in de agenda's verwerkt. Hiermee bestaat naar onze mening een goede stevige basis voor een succesvolle jaarrekeningcontrole 2021.

Met vriendelijke groet,

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Martine Koedijk
Partner

Sytse Jan Dul
Senior Director

*PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Thomas R. Malthusstraat 5, 1066 JR Amsterdam, Postbus 90357, 1006 BJ Amsterdam
T: 088 792 00 20, F: 088 792 96 40, www.pwc.nl*

'PwC' is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurance Services B.V. (KvK 54226368), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop)voorwaarden die ook zijn gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

2021: risicoprofiel op onderdelen naar beneden bijgesteld

- De jaarrekeningcontrole 2020 is conform planning afgerond. De organisatie heeft in 2020 veel focus gehad op de verbetering van de kwaliteit en het proces voor de totstandkoming van de jaarrekening.
- In 2020 zijn belangrijke personele wijzigingen doorgevoerd in de organisatie (bij onderdeel bedrijfsvoering). Zo zijn o.a. twee nieuwe teamleiders aangesteld en daarnaast een nieuwe coördinator voor de jaarrekeningcontrole. Daarbij zijn verdere stappen gezet in het programma versterken financiële functie. De daadwerkelijk behaalde resultaten in de interne beheersing kunnen we vanaf controlejaar 2021 vaststellen (als onderdeel van onze tussentijdse controle).
- Voor onze accountantscontrole over 2021 stellen we het risicoprofiel naar beneden bij:
  - In het jaarrekeningtraject 2020 zijn beduidend minder controlebevindingen geconstateerd dan in het jaarrekeningtraject 2018/2019. Mede op basis hiervan hanteren we als uitvoeringsmaterialiteit 75% van de goedkeuringstolerantie in plaats van 50% zoals in voorgaande jaren.
  - De opzet van de beheersmaatregelen is eind 2020 gewijzigd voor de processen in de financiële administratie. De daadwerkelijke effectiviteit van de beheersmaatregelen gaan wij bij de tussentijdse controle 2021 (november/december) vaststellen.
  - De inschatting van het aantal significante risico's voor de jaarrekeningcontrole 2021 hebben wij niet gewijzigd (8 in totaal). Zoals toegelicht in het controleplan hebben wij op onderdelen wel de significante risico's aangepast (minder aspecten). Tevens zullen wij bij de tussentijdse controle 2021 heroverwegen of de significante risico's gehandhaafd moeten blijven op basis van de aandachtspunten in de interne beheersing. Ten opzichte van andere provincies heeft provincie Utrecht op dit moment verhoudingsgewijs nog meer controlerisico's (gemiddeld 3 a 4 risico's).
- Belangrijke ontwikkelingen voor de accountantscontrole in 2021 die effect hebben op de inrichting van de werkzaamheden zijn:
  - De effecten van Covid-19, als gevolg waarvan wij ook in de controle 2021 meer aandacht zullen moeten hebben voor o.a. waarderingen van deelnemingen, leningen, debiteuren en uw grondexploitatie;
  - De in 2020 gewijzigde controlestandaard inzake schattingen werkt structureel door in de komende jaren;
  - In 2020 zijn circa 15 extra SISA-regelingen opgenomen, de prestaties voor deze regelingen lopen veelal door in 2021, waardoor deze regelingen ook in de SISA-bijlage 2021 verantwoord dienen te worden;
  - De notitie Materiële vaste activa van de commissie BBV is gewijzigd met wijzigingen in het boekjaar 2021, waardoor aanvullende controlewerkzaamheden vereist zijn (met name gericht op achterstallig onderhoud).

Vertaling naar de inzet van de uren voor 2021 (1/2)

Op basis van de gemaakte afspraken in het auditplan, de ontwikkelingen in de afgelopen jaren (ten opzichte van moment inschrijven op offerte) en de uitkomsten van de beoordeling van de interne beheersing, hebben wij een inschatting gemaakt van de te besteden uren. Dit betreffen de uren die naar verwachting noodzakelijk zullen zijn om uiteindelijk tot een afronding te kunnen komen van de jaarrekeningcontrole. Voor de jaarrekeningcontrole 2020 hebben wij uiteindelijk 3.400 uren besteed. Dit lag hoger dan de uren waar wij vooraf rekening mee gehouden hadden en zoals aan u toegelicht, met een bandbreedte van 2.800 – 3.200 uur.

Na het overgangsjaar van de controle 2020 is het belangrijk om vast te stellen in hoeverre de doorgevoerde verbeteringen in het proces en in de interne beheersing toetsbaar zijn. Wij zien dat veel verbeteringsmogelijkheden zijn opgepakt, aan de andere kant liggen er ook uitdagingen om de belangrijke balansdossiers eerder in het proces compleet gereed te krijgen. Hierbij zal bij de uitvoering van de controle van de jaarrekening in de komende maanden blijken wat de resultaten zijn van de doorgevoerde verbetermaatregelen en wat dit betekent voor de door ons te besteden uren. Samen streven we naar een zo soepel mogelijk proces met het uitgangspunt van afronding van de controle eind mei 2022 (inclusief controleverklaring).

Gezamenlijk kijken wij hierbij hoe we dit zo efficiënt mogelijk kunnen uitvoeren. Op basis van onze huidige inschatting houden wij in onze planning vooralsnog rekening met circa **2.300 – 2.700 uur**. Hierbij is bewust conform vorige jaren een range opgenomen om ook rekening te houden met eventuele tegenvallers in het proces. Wij verwachten hierbij dat wij de “ondergrens-uren” minimaal nodig zullen hebben. Uitgangspunt is dat wij, indien het proces soepeler verloopt dan verwacht, de uiteindelijk werkelijk bestede uren in rekening zullen brengen. Indien wij in het proces zien aankomen dat een overschrijding ontstaat van bovengenoemde range, dan zullen wij u, direct hierover onderbouwd informeren.

Met deze inschatting verwachten wij aanzienlijk minder uren (700 – 1.100) te besteden ten opzichte van de bestede uren over boekjaar 2020. Deze verwachting is gebaseerd op o.a. de volgende uitgangspunten:

- Met de tijd die we hebben gestoken in het evalueren van het proces 2020, de gemaakte afspraken en de maatregelen die provincie Utrecht hierop uitvoert, is de verwachting dat de kwaliteit van oplevering van het jaarrekeningdossier zal toenemen;
- De provincie Utrecht heeft veel acties ingericht op het verkrijgen van de juiste data ten behoeve van het jaarrekeningproces (zoals anders inrichten van systemen, maar ook uitvoeren van interne controles hierop). Hiermee verwachten wij de controle efficiënter te kunnen uitvoeren;
- Er zijn duidelijke afspraken gemaakt over diverse belangrijke inhoudelijke punten in de jaarrekening. Met deze afspraken verwachten wij minder uren te moeten besteden aan het “verzamelen” van stukken.
- Team AO/IC (bedrijfsvoering) voert verbijzonderde interne controles uit en brengt de opzet van de kernprocessen in kaart. CCO reviewt deze werkzaamheden conform het door GS vastgestelde verbijzonderde interne controleplan. De scope van de werkzaamheden is in 2021 groter, dit draagt naar verwachting ook nog meer bij aan een verbeterde oplevering van het jaarrekeningdossier.
- Het projectmanagement rondom de jaarrekeningcontrole kent een goede basis en verankering met financiën en bedrijfsvoering. Dit heeft voor 2020 al gezorgd voor een verbeterde samenwerking en hier pakken we in 2021 op door.
- Naar verwachting zullen wij met minder uitval te maken krijgen in ons controleteam en kunnen we daarmee inefficiënties zoveel mogelijk voorkomen.

Vertaling naar de inzet van de uren voor 2021(2/2)

- Op basis van de inschatting van de in te zetten uren en de contractueel afgesproken tarieven (inclusief indexering) schatten wij de controlekosten voor het gehele traject op circa € 280.000 - € 340.000. Hierbij zullen wij de werkelijke uren in rekening brengen.
- Door de complexiteit van de opdracht en het verhoogde risicoprofiel verwachten wij meer uren van ervaren medewerkers in te moeten zetten.
- We hebben de uitkomsten van de evaluatie en de gemaakte realistische afspraken met elkaar afgestemd en vastgelegd in de planning. Deze afspraken zijn de basis voor onze ureninschatting.
- Wij zullen voorschotnota's verzenden in lijn met de voortgang van de audit.
- Na afronding van de jaarrekeningcontrole zullen wij op basis van de definitieve uren een finale afrekening opstellen.
- Indien uit de voortgang van de controle blijkt dat de uren of de mix van in te zetten medewerkers aanzienlijk afwijkt (zowel afwijkingen naar beneden als omhoog) zullen wij in overleg met u treden over de gevolgen voor de planning, de afronding van het jaarrekeningtraject en het in rekening te brengen budget.

Afspraken met FAC op basis voortgang van de controle

De Financiële Audit Commissie (FAC) is onze opdrachtgever. We vinden het belangrijk dat de FAC haar rol goed kan vervullen en goed geïnformeerd wordt over de status, voortgang en verwachte controlekosten.

Daarom stellen wij de volgende procedureafspraken voor:

- Bij belangrijke afwijkingen in de status, aandachtspunten in de oplevering door de organisatie, de voortgang van de controle en eventuele grote afwijkingen in de accountantskosten informeren wij de organisatie, de portefeuillehouder financiën en de voorzitter van de FAC.
- Dit geldt ook bij belangrijke inhoudelijke discussies die spelen, die qua omvang of politieke relevantie dusdanig zijn om de FAC mogelijk al eerder te informeren.
- Wij informeren bij de bespreking van het boardletter en het accountantsverslag in de vergaderingen van de FAC over de voortgang van de controle en de verwachting in hoeverre wij binnen budget zullen blijven.
- Het is voor ons daarbij een voorwaarde dat eventuele gesprekken waar meer in detail wordt gesproken over budgetten en tarieven niet in de openbaarheid worden gevoerd (maar in een besloten deel van de vergadering).
- Bij vergaderingen van de FAC wordt met de agenda rekening gehouden met aanwezigheid accountant (begin agenda). Dit om te waarborgen dat de tijd efficiënt wordt benut.
- Na afronding van het jaarrekeningtraject vragen wij aan de leden van de FAC een terugkoppeling over de kwaliteit van onze dienstverlening en eventuele aanbevelingen op dit vlak.

Omdat we inmiddels halverwege de contractperiode zijn zal in november een evaluatie plaatsvinden met een delegatie van de FAC en PwC. Op basis daarvan kunnen eventueel bovenstaande afspraken worden aangevuld/aangepast.

Gezamenlijke doelstelling om in 2021 en 2022 verder te normaliseren

- Voor de controle 2021 worden verdere stappen gezet om naar een genormaliseerd jaarrekeningproces te komen.
- Bij de tussentijdse controle 2021 dienen wij vast te stellen in hoeverre de beheersmaatregelen hebben gewerkt en of we hier daadwerkelijk op kunnen gaan steunen. Hierbij geven wij ook concrete adviezen om eventuele verbetermaatregelen te nemen.
- In 2021 is flink geïnvesteerd in het inrichten en uitvoeren van goede verbijzonderde interne controles. Voor de jaarrekeningcontrole 2021 verwachten wij hier voordelen mee te behalen.
- Gezamenlijk doel is hierbij om in de komende twee jaar een aanzienlijke afbouw te realiseren in de te besteden uren. Het tempo en het uiteindelijk nog te besteden aantal uren hangt hierbij wezenlijk af van o.a. de uitkomsten van de jaarrekeningcontrole 2021, de kwaliteit van de getroffen maatregelen en interne controle werkzaamheden en daarbij ook eventuele externe ontwikkelingen c.q. wijzigingen in wet –en regelgeving.
- In onze tabel laten we het verloop zien van de schattingselementen met betrekking tot de uren

	Scope wijzigingen	Kwaliteit IB / Finan. Adm.	Aandacht FAC/GS	Uitvoerings Materialiteit	Significante risico's	Evaluatie	Uren (inschatting!)
2021 Schatting bij start 2020	PM	Mager/ Normaal	Gemiddeld	Laag/ Normaal	Veel/ Normaal	Gemiddeld	2.200-2.600 Ad 1)
2021 Schatting geactualiseerd	++	Mager/Normaal	Gemiddeld/ Normaal	Normaal	Veel	Gemiddeld/ Normaal	2.300-2.700 Ad 2)
2022	PM	Normaal	Normaal	Normaal	Normaal	Normaal	1.900-2.100*

*Om deze daling te realiseren is het wel van belang dat in 2021 en 2022 daadwerkelijk echt structurele verbeteringen zijn aangebracht in de processen/systemen. Dit zullen we komend jaar beoordelen. In ons budgetvoorstel 2022 zullen wij hier nader op terugkomen.

- Ad 1: gebaseerd op verbetering financiële systeem en de organisatie-inrichting
- Ad 2: gebaseerd op verwachte verbetering interne beheersing/controles en jaarrekeningproces

